

**КЕСИПТИК ЛИЦЕЙЛЕРДЕ ФИЗИКАНЫ ОКУТУУДА МОДУЛДУ
ЖҮРГҮЗҮҮНҮН ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ.**

Макалада кесиптик лицейлерде физиканы окутуу жана билим сапатын жогорулатуунун проблемалары козголот. Модулдук усулдук ишти жүргүзүүдөгү мугалимдердин жана окуучулардын инновациялык иш чаралары жөнүндөгү ой пикирлер айтылат.

Кесиптик лицейдеги физиканы окутууда модулдук усулдун жардамында жүргүзүлгөн диагностикалык анализдин натыйжасы сунушталат.

Биздин республикадагы кесиптик лицейлерде физиканы окутуу сааты орто мектеп программасына карата 15-20% аз каралган. Себеби аталган окуу жай окуучулары атайын кесиптик предметтерди да окуп жатышкандыгында. Бул боштукту толтуруу үчүн окуу программасынын тыгыздыгын көбөйтүү жолу менен чыгууга тура келет. Окуунун тыгыздыгынын көбөйүшү бир топ изденүүнү талап кылаары талашсыз. Ошого карабастан, окуучулардын физика боюнча теориялык, лабораториялык жана практикалык билимдеринин сапаттуулугун жогорулатуу максатында бир топ усулдар колдонулуп келе жатат. Мындай усулдардын бири катары модулдук окутуу усулун карап көрсөк болот.

Кесиптик лицейлердеги физиканы окутуудагы модулдук окутуу усулун ишке ашырууда предметтер аралык, айрыкча, атайын технологиялык жана жалпы технологиялык предметтер менен тыгыз байланыш түзүүсү шартка ылайык деп эсептейм. Себеби окуучу физикалык закон ченемдүүлүк, кубулуш, чоңдуктардын ж.б., өз кесибиндеги колдонулуштарын сезе билгенде гана, физикага кызыгуусу пайда болоору белгилүү.

Эгерде мындай кызыгууну пайда кыла алган болсок, анда окуучулардын модулду тапшыруу активдүүлүктөрү эле жогорулабастан, билим сапаттарынын да жогору болушуна ээ болобуз.

Демек, мындай натыйжага жетүү үчүн мугалимдердин төмөндөгүдөй сапаттарга ээ болуш керек экендигин айта кетейин [1]:

- компетенттүүлүк - модулду уюштуруунун жана алуунун бардык шарттарын терең билген болуш керек;
- креативдүүлүк - ой жүгүртүүчүлүккө үйрөтө билүүгө;
- коюлган маселени жеке, коллективдүү чечүүгө жөндөмдүү болууга;
- аткарылган модуль боюнча диагностикалык анализ жүргүзө алуу менен коюлган максатка жете билүү ж.б.

Мына ушул сыяктуу талаптарды аткара алган мугалим физика боюнча модулдук усулду натыйжалуу уюштура алат деп ойлойм. Демек, уюштуруунун негизги максаты окуучулардын алган билимин реалдуу баалоо болуп эсептелет. «Баалоо – таанып билүүнүн, түшүнүүнүн, жетишкендиктин эң жогорку деңгээли. Бул деңгээл негиздөө, далилдөө менен байланышкан. Окуучулар даяр болгон учурда гана баалоого, пикирди билдирүүгө мүмкүн» [2].

Окуутудагы он баллдык жана 5,4,3,2 деген баалоо системасы 1944-жылдан башталып келе жаткандыгы белгилүү. Белгилүү педагогдор В.П. Сергеева, Д.Н. Монахов бул системанын түзүүчүлөрү болуп эсептелишет [3].

Мындай натыйжага же болбосо жогорку рейтингге окуучулар төмөндөгү иш чараларды так аткаруунун натыйжасында жетишээрине күбө болдук:

- Мугалимдин түшүндүрмөсү, көрсөтмөсү боюнча жакшы конспект түзүү.
- Берилген тапшырмаларды өз убагында так жана толук аткарууга умтулуу.
- Мугалим менен тыгыз педагогикалык байланышта болуу.

➤ Ошол темага ылайык атайын жана жалпы технология боюнча байланышкан физикалык маңызды таба билүү.

➤ Физикадан кесипке багытталган кошумча адабияттарды, справочниктерди пайдалана билүү.

➤ Өз алдынча логикалык ой-жүгүртүү менен кесиптеги физикалык кубулуштарды калыптандыруу.

➤ Окуучулар менен өз ара мамилелешүүнү жүргүзүү (талкуу).

➤ Модулду убактысында тапшыруу (теориялык, практикалык).

➤ Өзүн-өзү баалоо жана анализ жүргүзүү ж.б.

Биздин максатыбыз кесиптик лицей окуучуларынан модуль алуудагы рейтинг таблицасынын кээ бир артыкчылыктарына негизги көңүлдү буруу менен диагностикалык анализ жүргүзүүнү карап көрөлүк.

Диагностикалык анализ жүргүзүү боюнча улуу педагог Ю.К.Бабанский, педагогдор А.И.Липкина, З.И.Калмыкова, Н.А.Менчинская ж.б. чоң эмгектерди жасашкан жана текшерүү иш жүргүзүү боюнча кеңири усулдарды колдонушкан [4].

Аталган кесиптештерибиздин тажырыйбаларына таянуу менен, Талас районундагы № 6 кесипчилик лицейдин Ф-01-09 тайпасына (1-курс) физика боюнча алынган модулдун рейтинг таблицасы төмөндөгүдөй көрүнүшкө ээ болду.

Биринчи модуль боюнча диагностикалык карта

1 - Таблица

К/ №	А.А.А.	Модулдук суроо бирдигинин саны										Топ- тогон бал- лы	Өздөш- түргө- нү %	Ба а
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
	Модуль алуу күндөрү	7. 09	11. 09	14. 09	18. 09	21. 09	25. 09	12. 10	15. 10	19. 10	23. 10			
1	Исаева З.	10 ?	10	9 7	9	10	8	9	10	8	9	90 78	90	5
2	Карабаева А.	8	9	8	6	7	8	9 ?	8	7	10	80 71	80	4
3	Каримов А.	9	6	8 2	9 4	8	7	6	9	10	7	84 67	84	5
4	Тойчиева Т.	10	8	9 6	10	9 7	10 7	10 4	10 6	9	8	93 75	93	5
5	Шакиров Б.	10	10	10	10	8	8	10	7	7	8	88	88	5
6	Юсупова Н.	10	9	9	10	10	9	10	8	10	9	94	94	5
	Тайпа	47	52	42	49	42	47	39	48	51	51	473	529	
	Оргочо балл	8	9	7	8	7	8	6	8	8	8	79	88	

Бул картадан көрүнгөндөй, окуучулардын фамилиялары жана ал бирдик кайсыл күндөрү өтүлгөнү белгиленип турулат.

Ошондой эле карта класста ар дайым илинип тургандыктан, окуунун жетишүү боюнча пайыздык таблицасын көргөзүп турат.

Картанын жанында «өз билимди текшере бил» деген атайын такта бар. Ал тактада $X = (B \cdot 100\%) / A$ формуласы жазылган.

Мында: X - окуучунун берилген модуль боюнча өздөштүрүү пайызын түшүндүрөт; B - окуучунун модуль боюнча топтогон жалпы баллы; A - модулдун максималдуу баллын түшүндүрөт.

Мисалы, окуучу берилген модуль боюнча 92 балл топтогон дейли. Ал эми модулдун максималдуу баллы 100 болсо, анда жогорку формула боюнча $X = (92 \cdot 100\%) / 100 = 92\%$ деп эсептеп алууга болот. Мындай рейтинг таблицасын Т.К.Юлдашев, Т.И.Рахимовдор орто мектептерде кеңири колдонушкан [5].

Эми көрсөтүлгөн таблица боюнча № 1 окуучунун 3 бирдигинде, № 3 окуучунун 3,4 бирдигинде, № 4 окуучунун 3,5,6,7,8 бирдиктеринде экиден сан коюлганы көрүнүп турат. Бул сандардын алдынкысы окуучу модулдук бирдик боюнча биринчи жолу суралгандагы баллын билдирет, ал эми үстүнкү сандар окуучу кошумча даярдыктарды көрүү менен кайра тапшыргандыгын жана жогорку балл алгандыгын көргөзөт. Эгерде окуучу сабакка келбей же ал күнкү бирдикти тапшырбай калган болсо, анда ал окуучунун клеткасына суроо (?) белги коюлуп турат да, окуучу ошол бирдикти тапшырган учурда гана билимине жараша балл коюлат. Мындай учур №1 окуучунун 1-бирдигинде жана № 2 окуучунун 7-бирдигинде ачык көрүнүп турат. Биздин шарт боюнча окуучу ар бир модулдук бирдикке жооп берүүсү милдеттүү, демек, таблицада бир дагы клетка бош калбоосу тийиш. Ал эми сабакка келбей калган окуучу баары бир ал бирдик боюнча жооп берүү милдетин билет да, тез арада тапшырууга умтулат.

Ал эми рейтинги төмөн болуп калган окуучу өз рейтингин көтөрүү үчүн алгач каалаган гана, б.а., өзү түзүгүрөөк өздөштүрө билген бирдикти кайра тапшырууга умтулбастыгы үчүн, ал эң биринчи эң төмөн балл алган бирдиктерди тапшыруу менен андан кийин гана этап боюнча тапшырууга укуктуу. Кайра тапшыруу үчүн атайын бир күн белгиленет. Мисалы, бизде ар бир төртүнчү күн кайра тапшыруу күнү болуп жарыяланган. Таблицадагы баллдарды окуучулар өз алдынча оңдоп койбостугу үчүн мугалим ар бир баллын оңдоого аракет кылган күндүн датасын коюу менен кол коюп турат. Бул усул диагностикалык картанын реалдуулугун далдилдейт. Ал эми №6 окуучуга окшогон окуучулар үчүн берилген бирдиктер боюнча кайра тапшыруунун кажети жок. Ошондой болсо да мындай окуучуларды кайталоо учурунда сөзсүз түрдө суроо берүү менен билимин толуктап турабыз. Калган окуучулардын кайсыл числодо кайсыл бирдик боюнча ким начар, ал эми ким жакшы даярдандыгы таблицада ачык көрүнүп тургандыктан, кимге кайсы бирдик боюнча суроо берүү керек экендигин мугалим таблицадан ачык баамдай алат.

Окуучулардын топтогон баллы графасында көпчүлүк окуучуларда эки катар сан коюлганы көрүнүп турат. Мисалы; № 3 Каримов А. деген окуучунун 3 жана 4 бирдиктери кайра тапшыруу жолу менен 8 жана 9 деген баллга жогорулатылган. Бул айырмачылыкты эсептегенде, анын жалпы баллы 67ден 84 баллга көтөрүлдү жана өздөштүрүү пайызына 84 деп жазылат да 5 (эң жакшы) деген баа коюлат. Мына ушундай жол менен бардык окуучулар өз билим сапаттарын жогорулата алышат. Ал үчүн бир жума кошумча убакыт берилет. Бул таблицадан ар бир окуучу, ата-эне, класс жетекчи, башка мугалимдер, мектеп администрациясы да окуучулардын билим сапатынын жогорулашына көз салып тура алат. Эгерде параллель тайпалар болсо, анда тайпалар ортосундагы билим сапатынын өсүшүн да көрө алышат. Ушул эле таблица боюнча параллель тайпаларды окуткан мугалимдердин ортосундагы компетенттүүлүк аныкталат.

1-баштапкы жана кайра тапшыргандан кийинки өздөштүрүү пайыздары.

Бул денгээлде көрүнгөндөй, модулдук окутуу жардамында диагностикалык анализ жүргүзүү боюнча иштөө окутуу сапатынын сөзсүз түрдө өсүшүнө алып келерине ишеним бар экендигин айтууга болот.

Бул ыкманы колдонуу менен төмөндөгүлөргө жетишүүгө да болот:

- окуучулардын предметке болгон мамилеси жогорулайт;
- өзүн-өзү баалоо сапаты күчөйт;
- педагогикалык кызматташтык жогорулайт;
- окуучулардын өз ара жардамдашуусунун активдешүүсү күчөйт;
- физика предмети аркылуу техникага жана кесипке болгон кызыгуулары күчөйт;
- дүйнөгө болгон материалистик көз караш калыптанат ж.б.

Адабияттар:

1. Өмүрбеков А.М. Физика боюнча модулдук окутуу жана диагностикалык анализ жүргүзүү //ТалМУ Наука и образование макалалар жыйнагы. 2010.
2. «Айылдык билим берүү проектиси» - мугалимдин күндөлүк календары. – Бишкек, 2007.
3. Современные средства оценивания результатов обучения /Под. ред. В.П.Сергеевой. - М., 2005.
4. Бабанский К. Теория педагогики. -М., 1979.
5. Юлдашев Т.К., Рахимов Т.И. Некоторые аспекты внедрения рейтинга в средней физико-математической школе. –Ош, 1996.